

"¿Som ells i jo una invenció literària?"

Jaume C. Pons Alorda / *Nació Digital* (Llegiu la resta de l'article [aquí](#))

És el que es qüestiona Josep Piera a la "Invitació a la lectura" d'aquest seu *Trobadors amb turbant*, una antologia fonamental de poetes andalusins dels segles XI al XIII. Piera intenta esbrinar, a través d'aquesta indagació de caràcter borgesià, si en el fons totes aquestes figures primordials varen arribar a existir o no, si són heterònims seus, o epígons seus, o pures invencions seves, una fantasia o una realitat. Qui sap... Del que es tracta, per tant, és de tornar a evidenciar el poder de la paraula poètica, i com aquesta al final acaba superant qualsevol barrera: el llegat d'aquests poetes clàssics, aparentment tan allunyats de nosaltres en temps i en espai, és la prova fefaent que res no acaba morint mai del tot, i molt menys allò poètic, que roman, que perdura, que reverbera i que encara té la capacitat d'emocionar-nos. De fet, aquest volum memorable, pecaminós de tan excessiu i proper, es pot llegir com la primera part d'una possible obra poètica de Josep Piera a Edicions de 1984.

Com va arribar Piera a establir contacte amb aquestes figures misterioses que es perden en la nit del temps i que tan poc sabem d'ells? El mateix poeta, narrador i versionador ho explica molt bé, i és que Piera, a més de poeta, és també un prosista que ha sabut dibuixar amb precisió les evanescències de la seva memòria prodigiosa, tant en les seves obres en prosa com en els seus dietaris memorialístics: "Jo, aleshores, amb l'entusiasme dels vint anys, buscava una poètica pròpia que fora no sols capaç de dir emocions inexpressables, sinó també de fer-les sentir, perquè la poesia calia llegir-la com el músic interpreta la música quan té davant la partitura: fent-ne audibles els sons escrits del silenci. Sensació, emoció i imaginació havien de fondre's en una composició única, és a dir, una poesia feta de mots, d'imatges, de sentits, que expressaren just allò que als humans els costa tant de dir, perquè els brolla de dins, com un crit callat que pot ser de goig com de dol. Va ser, per tant, mentre estava embolicat en aquesta personal recerca poètica, que vaig trobar en la poesia andalusina una dicció distant i propera, visual i emotiva, antiga i moderna, fantàstica i pròxima, exòtica i íntima, mística i pagana."

Josep Piera versiona, sol o acompanyat d'Emilio García Gómez, Mahmud Sobh o Josep Gregori, una prolixa selecció de poemes que mostren afinitats amb la seva pròpia poètica, que sí ha acabant bastint després de cinquanta anys. I és aquí on es veu clarament que traduir, en certa forma, també és apropiat-se. En paraules de Nicole Brossard, traduïdes per Antoni Clapés: "En el verb escriure hi ha aquesta idea d'esdevenir un altre, prenent riscos amb el sentit, la llengua i un mateix. Altres diran: voldria ser jo. Trio traduir-te perquè les teves paraules dibuixen al meu entorn el bon paisatge, o simplement perquè en els teus mots hi reconec coratge que em porta aquí i a la llunyania." I continua: "Només en la literatura i en el teatre es pot compondre d'una manera versemblant una nova identitat." I Josep Piera es transforma, s'arrisca i es confirma, vitalment i literària, a través d'Ibn Khafaja, Ar-Russafí, Marj Al-Khul o Abu Walid.

Al diari Levante el poeta i crític Enric Sòria va dedicar aquestes sàvies i emotives paraules a *Trobadors amb turbant*: "En resum, és una antologia magnífica. L'opulència verbal, les metàfores rutilants i les al·lusions felices tornen a somriure'ns en aquests versos, com el dolor que sent qui deixa enrere el paradís perdut. Aquests poemes

trasplanten el jardí de l'Orient a l'Horta valenciana, i ens parlen d'unes ciutats, uns rius i una llum que han perdurat. Ara canten i ploren en la llengua dels hòmens que els van substituir, i, gràcies a un savi traductor que els estima, el seu aroma ha perdurat també. Com que la terra importa, hi ha dret a dir que aquests poetes i el seu jardí són nostres. I la poesia és de tots.”

Aquests poetes andalusins, i les seves obres defensores del paisatge i de la vida i dels plaers bàquics, ens poden servir d'eina per establir una baula entre Occident i Orient, ara que les relacions entre els dos pols mundials són més turbulentes que mai, ara que hem oblidat que aquests poetes àrabs també es propulsaven a experimentar la vida amb frenesí. Penso també, i cal que aquí quedi anotat, en el *Llibre de la frontera* de Musa Ibn-Al-Tubbi de Jaume Pont, publicat a Proa i que va merèixer el Premi de la Crítica catalana de poesia l'any 2001, una antologia ben especial, única i inclassificable de tan imaginativa i portentosa, dels poetes andalusins de les Terres de Ponent. Piera i Pont dialoguen, amb amistat i coneixença, en connexió i intel·lecte, des de la realitat i la ficció, i els seus andalusins antologats són un més que bon llegat per tal de fer avinent el fet que aquesta cultura va ser grandiosa.

Us ofereixo una mostra. El poema *Menorca* de Saïd Ibn Al-Hàkam, nascut a Tavira l'any 1204 i mort a Menorca l'any 1281, un poema que no ha perdut gens ni mica la seva gràcia juganera:

*Menorca és excel·lent,
i la seua gent, honrada.
Déu ens duga la pluja a tots!
Amb ells, terra i gent,
m'he portat bé i generós.
Ells van trobar el just comportament;
jo, el millor lloc per a viure.
Menorca du la ema de magnificència,
la ena de noblesa,
la erra de realisme
i la ce de cohesió col·lectiva.
Déu sap com me l'estime.
A Menorca, me l'estime
amb l'amor malenconiós
de qui n'enyora la unió.*

I per què no aprofitar per celebrar un poema tan majestuós com *Autoretrat* d'Ibn Khafaja, segurament el poeta andalusí més important?

*Tot i creure'm fort i ferm com una roca,
la bellesa em sacseja com a una dèbil branca.
Era dur de coratge i, de sensibilitat, tendre.
No m'he mantingut mai en una sola postura
ni he anat mai pel mateix camí.
No m'agrada la rigidesa en l'home,
que el transforma en una estàtua;
ni qui no ha passat nits despert
per l'insomni de l'amor,*

*ni aquell a qui el desig no ha doblegat mai el cos.
Jo, que només parle d'amor,
he estat cruelment colpejat a pedrades.
Jo, que rebutge les vileses
i estime el que és bo i bell alhora.
Ara penedit, ara abrandat, plore
pels meus pecats i gemegue per les ruïnes.
Sóc talment la tendra branca d'un salze
que el vent du de banda a banda.*

Josep Piera es fon de forma absoluta amb aquestes veus, i les versions que ens regala són portentoses. M'imagino els dos Joseps, tant Piera com Cots, asseguts en butaques luxoses, aquest llibre entre les mans, i una bona copa de vi al costat mentre es reciten mútuament en veu alta poemes andalusins, ells, sí, ells, ambdós, que són celebradors de l'existència, i rient com riuen, amb les boques obertes com si volguessin devorar el que els envolta i fer-s'ho seu per sempre més. Quin altre poeta en llengua catalana podria enfrontar-se a aquests poetes com Josep Piera? I quin altre editor publicaria un volum d'aquestes característiques si no fos Josep Cots? No existeixen altres noms. Tots dos han donat el millor de si mateixos. I els resultats es noten. I tant!

En conclusió, Edicions de 1984 està publicant llibres boníssims, en efecte, tant en narrativa com en assaig, però estic plenament convençut que si aquesta editorial es distingeix d'altres, que també publiquen molt bé aquests gèneres, és perquè han sabut convertir "la parenta pobra", com en deia Bartomeu Fiol, en una carta de presentació i en un segell de marca de qualitat: la publicació d'aquesta bona poesia aquí comentada, arriscada, frement de llibertat, és el que fa que Edicions de 1984 es desmarqui de forma sobirana, és la que fa que després Josep Cots pugui rebre aquests reconeixements més que merescuts.